

”דבר זה חרם” — הרי זה ינתן לכהן⁽¹⁷⁸⁾.

ומקשינן: והרי חרמים, דאמר רחמנא [ויקרא כז] ”כל חרם אשר יחרים איש לה’ מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו, לא ימכר ולא ינאל”.

ותנן, ושנינו במסכת ערכין [כח ב]: חרמי כהנים, שהחריםום ישראל כדי ליתנם לכהנים, אין להם פדיון, אלא ניתנין לכהנים.⁽¹⁷⁹⁾

אלמא, הרי מוכח ממה שאמרה המשנה ”אין להם פדיון”, ש”לא מהני”, ואם פדאן לא עשה כלום. תיובתא דאביי הסובר ש”מהני”!⁽¹⁸⁰⁾

ומתריצין: אמר לך אביי,⁽¹⁸¹⁾ שאני התם, שהתורה גילתה בגילוי מיוחד ש”לא מהני”,

דאמר רחמנא ”קודש קדשים הוא”, ללמדנו, בהווייתו יהא, שאינו יוצא לחולין על ידי פדיון.

וחזורת הקושיא על רבא: למה כתבה התורה ה-ב-ה ”הוא” ללמדנו שאין להם פדיון, הלא בלי גזירת הכתוב גם כן היינו יודעים ש”לא מהני”, ופידיונו אינו פדיון?

ומתריצין: ולרבא, אכן לא הוצרכה התורה ללמדנו על חרמי כהנים שאין להם פדיון. והא ”הוא” שכתבה התורה, נצרך לענין אחר, למעוטי בכור בהמה טהורה, וללמדנו שיש לו ”מכירה” כמו שיבאר. והכי דרשינן, רק ”הוא”, דהיינו חרמי כהנים, אין להם מכירה. אבל לבכור יש מכירה.

דתניא,⁽¹⁸²⁾ בבכור נאמר [במדבר יח] ”אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא

אונס שגירש, שהגט מצד עצמו מועיל ונעשה ככל משפטי הגט, אלא שבמקרה זה רובץ עליו איסור לעשות כן. אך אם יעשה דבר שלא יתכן לעשותו כלל, כגון אם יגרש בלי גט, לא נחלקו אביי ורבא, כי לא גירשה כמשפטי התורה. ומוכח מכאן, שחרמים, מצד עצם קדושתם יש להם פדיון, אלא שהתורה אסרה לפדותם.

181. גירסת השיטה מקובצת.

182. בכור: ניתן לכהן, ואם הוא תם, מביאו הכהן לבית המקדש ומקריבו, ובשרו נאכל לכהנים ולנשיהם ולבניהם ולעבדיהם. ובזמן שאין בית המקדש קיים, ימתין הכהן עד שיפול בו מום. גם בכור בעל מום ניתן לכהן, ואסור בגיזה ועבודה. וכשחטו, מותר להאכילו לכל מי שירצה, אלא שאין מזלזלין בקדושתו, כגון להימכר באיטליז.

מעשר בהמה: אינו מתנה לכהן, והבעלים

178. במסכת ערכין [כח ב] נחלקו רבוהינו דבבר. יש אומרים שפירש ואמר ”הרי זה חרם לכהן”. ויש שאמרו: סתם חרמים לכהנים. וכן נפסקה ההלכה ברמב”ם [פרק ו מהלכות ערכין וחרמין].

179. גירסת השיטה מקובצת.

180. הגרי”ז חקר בדין חרמי כהנים שאין להם פדיון, האם יסודו הוא מצד עצם הקדושה, שקדושתם היו קדושה שאינה ניתנת לפדיון [כמו תרומה]. או שמצד עצם קדושתם כן היה שייך בהם פדיון, אלא שהתורה אסרה לפדותם, ולכן אין מועיל להם פדיון.

ומוכיח מכאן כצד השני. כי אם נאמר שאין להם פדיון מצד עצם קדושתם, שלא שייך בהם פדיון כלל, מה מקשה הגמרא לאביי? והרי עד כאן לא נחלקו אביי ורבא אלא בעושה מעשה המועיל מצד עצמו, אלא שעשאו באיסור, וכגון

ולפי זה מתרץ רבא: כיון שהיה עו לה על הדעת לאסור מכירה אפילו בככור, ואף על פי שהתורה לא אסרה זאת במפורש, מכל מקום, כיון שבכור ומעשר נלמדים זה מזה [כמבואר בהמשך הסוגיא], היה עולה על הדעת לאסור, ולכן אמרה התורה "הוא" לגבי חרמים, ללמדנו שרק חרמים אין להם מכירה, אבל בכור יש לו מכירה.

ומקשה הגמרא על רבא מ"תמורה".

והרי תמורה, דאמר רהמנא [ויקרא כז] "לא יחליפנו ולא ימיר אותנו", ותנן (186) במשנתנו: לא שאדם רשאי להמיר, אלא

תפדה", ללמדנו שאין בעליו רשאי לפדותו להוציאו לחולין. (183) אבל (184) נמכר הוא, מותר להם למוכרו לאדם אחר, (185) והלוקח ינהג בו קדושת בכורה, כיון שלא אסרה התורה אלא פדיון בלבד.

במעשר בהמה נאמר [ויקרא כז] "לא יגאל", ודרשינן [בכורות לב א] מגזירה שוה "לא יגאל" "לא יגאל" מחרמי כהנים. מה חרמים אסורים גם במכירה, שנאמר [שם] "לא ימכר ולא יגאל", אף מעשר בהמה אינו נמכר. והלכך, אינו נמכר, לא חי לא שחוט, ולא תם ולא בעל מום.

שהתורה צותה לפדות פטר חמור — אולי יעלה על דעתינו לפדות גם כן בכור בהמה טהורה בבהמה אחרת. על כן, באה לנו המניעה בזה [כלומר, מצות לא תעשה] שלא נפדה אותו לעולם. ואפילו עבר ופדהו — אינו פדוי. ועיין חזון איש בכורות [סימן לב ס"ק ג].

184. גירסת רש"י על פי הגר"א.

185. רש"י כתב: אם נפל בו מום, יכול למכרו לכהן בתורת בכור.

הגר"א מחק ברש"י מלת "לכהן". וטעמו, שהרי בעל הבהמה בודאי צריך לתת הבכור במתנה גמורה לכהן. ואם מדובר שהכהן מוכרו, מותר לו למכור אפילו לישראל, והישראל ינהג בו קדושת בכור, אם תם הוא, יקריבנו לקרבן. ואם בעל מום הוא, יאכלנו במומו, ויאסר בגיזה ועבודה ובמכירה באיטליו ובשקילה בליטרא. וכן כתב רש"י עצמו בשאר מקומות בש"ס המצויינים במסורת הש"ס. ועיין רש"ש.

186. כן צריך לגרוס.

מקריבו כדין קרבן שלמים [אלא שמתן דמו אינו כשלמים אלא ניתן במתנה אחת]. ואם נפל בו מום, הרי הוא נאכל בכל מקום.

מלבד הבדל זה בין בכור ומעשר, שהבכור ניתן לכהנים והמעשר שייך לבעלים, באה הברייתא ללמדנו עוד הבדל בין בכור למעשר.

183. רש"י כתב כאן: ולנהוג בו מנהג חולין כגון: גיזה ועבודה. ועיין ברש"ש המעיר על דבריו.

ובכבא קמא [יג א] פירש רש"י: לצאת מקדושת בכור להמכר באיטליו ולהישקל בליטרא.

עוד חידוש יש בדברי רש"י במסכת בכא קמא, שמה שאסרה התורה לפדות, היינו בככור תם.

והקשה השיטה מקובצת [לקמן ח א אות ב], אם כן, למה כתבה התורה דין זה בככור, הלא גם בכל הקדשים אסור לפדותם כשאינן בהם מום?

הרי"ט אלגאזי [בכורות פרק ה אות לז] מתרץ על פי דברי החינוך [מצוה שצג] וזה לשונו: שלא נפדה בכור בהמה טהורה. מפני

ומקשה הגמרא על אביי מ"בכור" בהמה טהורה.

והרי בכור, דאמר רחמנא [שם] "לא תפדה". ותנן, ושנינו במשנה, שאם עבר על מימרא דרחמנא, ופדה אותו, לא נתפס פדיונו.

לקמן [כא א] דנה המשנה בהבדל בין בכור ומעשר שנפל בהם מום, לשאר קדשים שנפל בהם מום. כי כל הקדשים, כולל בכור ומעשר, כאשר נפל בהם מום, מותרים הם באכילה, ואסורים בגיזה ובעבודה. אלא, שבכור ומעשר אסור לזלזל בהם ולמכרם באיטליז ולשוקלם בליטרא [כדרך ששוקלים בשר חולין], ואילו שאר קדשים מותרים בכך, אף על פי שיש בכך בזיון קדשים, לפי שהנאת מכירתם היא להקדש. כלומר, כיון שהם נשחטין בשוק, מתייקרים דמיהם, והריווח יפול להקדש. מה שאין כן בכור ומעשר, השייכים לאנשים פרטיים, הבכור לכהן והמעשר לבעלים, לא מזלזלים במכירת הקדשים בכדי להרוויח לבעליהם.

ועוד שנינו שם: שאר פסולי המוקדשים, כלומר קדשים שנפל בהם מום, יש להן פדיון, ונתפס הפדיון והם יוצאים לחולין, וגם לתמורתיהן יש פדיון כשנפל בהם

שאם המיר, מומר, וסופג את הארבעים.

אלמא, מוכח מכאן, ש"מהני". תיובתא דרבא! (187)

ומתצינן: אמר לך רבא: שאני התם, הלאו של תמורה, שונה משאר לאווי התורה, דאמר רחמנא [שם] במפורש שיועילו מעשיו, דכתיב, "ואם המר ימיר, והיה הוא ותמורתו יהיה קודש".

אך מעתה, חוזרת הקושיא על אביי: למה הוצרכה התורה לומר בתמורה ש"מהני", והרי גם בכל לאווי התורה "אי עביד, מהני"?

ומתצינן: ולאביי, מה שכתבה התורה "יהיה קודש", לא בא הכתוב להשמיענו שהקדושה נתפסת על בהמת התמורה, שהרי גם בכל לאווי התורה "מהני", אלא בא להשמיענו שהראשונה, בהמת הקרבן, נשארת בקדושתה, ואינה יוצאת לחולין. (188) כי אי לאו דאמר רחמנא "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", הוה אמינא, היינו אומרים, תצא זו, הראשונה מקדושתה, ותכנס זו במקומה, ואין שתייהן קדושות. קמשמע לן, שהראשונה נשארת בקדושתה. (189)

187. תמהו התוס' [מובא בשיטה מקובצת]: וכי לא ידע המקשן שהתורה אמרה "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש"? ומתצינן: לא הביאו את הקושיא אלא משום שרצו להפוך את הקושיא על אביי בהמשך הגמרא. ועיין בשפת אמת.

188. וביתר ביאור. הרי לאביי הסובר "מהני", היה מקום לומר שמועילה אמירתו גם לגבי

189. סיכום: לרבא, עיקר חידוש התורה בתמורה הוא, שהשניה נתפסת בקדושת תמורה, בניגוד לשאר לאווי התורה ש"לא מהני". ולאביי, עיקר החידוש הוא, שהראשונה נשארת בקדושתה, בניגוד לשאר לאווי התורה ש"מהני".

ומקשינן: **ולאביי, האי פברא**, הלכה זו שאין תמורת בכור קריבה, **מנא ליחזי הלא מ"הם"** דרש ש"לא מהני", ואינה מיותרת לדרשה.

ומתריצין: אביי דורשה ממקרא אחר. ממה שכתבה התורה [ויקרא כז] "אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה, **אם שור אם שה, לה' הוא**". ודרשינן, "**הוא**" (193) בלבד **קריב, ואין תמורתו קריבה**.

ומקשינן: **ורבא**, למה הוצרך לדרוש מ"הם" שאין תמורתו קריבה, הלא נדרש מ"הוא"?

ומתריצין: **אין הכי נמי! דמההוא קרא נפקא**, שנלמד מ"הוא".

אלא, חוזרת הקושיא לרבא: **"הם"**, למה לי?

ומתריצין: לרבא "הם" נדרש לדרשה אחרת, **לימד הכתוב על בכור ומעשר, שאם** (194) **נתערב דמן בכל דמי שאר קרבנות העולין על המזבח, שקריבין לגבי מזבח**, שאפשר לזרוק את הדם המעורב, וניתר הבשר בזריקה זו, (195) ואין "עולין" מבטלין

מום. **חזין מן הבכור ומן המעשר**, שאין להם פדיון, ואם פדאם אינם יוצאין לחולין. (190)

אלמא, אם פדה לבכור, **לא מהני. תיובתא דאביי!** (191)

ומתריצין: **אמר לך אביי**, (192) **שאני התם**, בכור שונה משאר לאוי התורה, משום **דאמר קרא** [שם] "אך בכור שור, לא תפדה, קודש **הם**". ודרשינן מהמילה "הם", **בהווייתן יהו**, שהפדיון אינו מוציאו מקדושתו, על אף שהוא בעל מום.

ומקשינן: **ולרבא, האי "הם"**, למה לי? הרי לא צריכה התורה להשמיענו שלא יצא מקדושתו, מאחר שגם בכל לאווי התורה "לא מהני"?

ומתריצין: רבא דורש דרשה אחרת מ"הם": **הן קריבין, ואין תמורתן קריבין לעולם**. אלא ינתנו לכהנים. ואינם כשאר תמורות קדשים שדינן להיקרב בקדושת אותו הקרבן שממנו נתפסה הקדושה.

כי רק אם נאמר שבעצם יש שייכות פדיון לקדושת בכור, אלא שהתורה אסרה לפדותו, שייך לומר ולהסתפק אם נאמרה הלכה זו גם בתמורת בכור. אך אם אין פדיון לבכור מפאת עצם הקדושה, איך יתכן פדיון בתמורתו?

192. גירסת השיטה מקובצת.

193. גירסת השיטה מקובצת.

194. גירסת השיטה מקובצת.

195. גם הקרבן כשר בזריקה זו. וצריך עיון למה נקט רש"י לגבי היתר הבשר, ולא נקט כפשוטו

190. פירשו התוס' [מובא בשיטה מקובצת]: אין פדיון מועיל לו לימכר באיטליז ולישקל בליטרא.

191. כמו לעיל גבי חרמים, כן לגבי בכור, מוכיח הגר"ז, כי מה שאין לבכור פדיון אין זה מצד עצם קדושתו, אלא, מחמת שהתורה אסרה לפדותו.

ועוד מוכיח, ממה שהסתפקה הגמרא [זבחים עה ב] אם לתמורת בכור יש פדיון. ואם נאמר שלבכור עצמו אין פדיון מצד עצם קדושתו, ודאי שלא יתכן לומר שלתמורת בכור, שקדושתו נובעת ממקור הבכור עצמו, יהיה פדיון, בשעה שלבכור עצמו אין פדיון.

זה את זה. וכך דרשינן, "קודש הם" — בהווייתן יהיו אפילו אם נתערב דמן. ומבכור למדין לכל שאר הקרבנות.⁽¹⁹⁶⁾

ומקשינן: ואביי, הלומד מ"הם" ש"לא מהני" פדיון לבכור, האי סברא, הלכה זו ש"אין עולין מבטלין זה את זה", מנא ליה? ומתריצין: נפקא ליה⁽¹⁹⁷⁾ ממקרא הנאמר בפרשת קרבנות יום הכפורים.

אחרי שהזה הכהן מדם הפר ומדם השעיר של יום הכפורים בין בדי הארון ועל הפרוכת, היה נותן מדמיהם על קרנות מזבח הפנימי. ונחלקו חכמים בנתינה זו על קרנות מזבח הפנימי. רבי יאשיה אמר שהיה מערב את דם הפר עם דם השעיר ונותן מהדם המעורב. ורבי יונתן אמר שהיה נותן מדם הפר בפני עצמו ומדם השעיר בפני עצמו.

וכתוב שם [ויקרא טז] "ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב". ולדעת רבי יאשיה שהדמים היו מעורבים יש להקשות: והלא דם הפר מרובה מדם של שעיר, ונתבטל דם השעיר בדם הפר, ולמה

קראתו התורה "דם השעיר"?⁽¹⁹⁸⁾ אלא, מיכן אתה למד ל"עולין", שאין מבטלין זה את זה. ולימוד זה הוא לדברי רבי יאשיה.

דתניא במסכת יומא [נו ב], אמרה תורה "ולקח מדם הפר ומדם השעיר".⁽¹⁹⁹⁾ שיהו הדמים מעורבין, דברי רבי יאשיה.

ורבא סובר, שאין למדים מדם הפר ודם השעיר, כי התם, לא עירב את דמם, אלא מזה מדם הפר בפני עצמו ומזה מדם השעיר בפני עצמו, וסבר לה כרבי יונתן.

ולפיכך הוצרך ללמוד מ"הם" הכתוב בבכור ש"כל העולין קריבין לגבי מזבח"⁽²⁰⁰⁾.

הגמרא ממשיכה להקשות על אביי ממעשר בהמה.

והרי מעשר, דאמר רחמנא [במדבר יח] "לא יגאל" —

ותנן, שנינו [לקמן כא א] שלכל שאר פסולי המוקדשים יש להן פדיון ולתמורותיהן

לגבי כשרות הקרבן. שיעורי רמז"ה.

196. ודינם מבואר במסכת זבחים בפרק כל הזבחים הנקרא פרק "התערובת" מדף עז ב עד סוף הפרק.

197. גירסת השיטה מקובצת.

198. רש"י כתב: ואפילו הכי מיקרי דם השעיר ומהניא זריקתו. ולכאורה צריך עיון: פשיטא שמועילה הזריקה, שהרי בכך נעשית מצות התורה? וצריך לומר, שעיקר הראיה היא ממה שעדיין נקרא "דם השעיר". ועיין בחידושי

הגרי"ז המאריך בכיפור הדברים.

199. שם מבואר טעמו של רבי יאשיה משום שנאמר [שמות ל] "וכיפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים". ודרשינן, אחת, ולא שתיים.

200. סיכום:

א. מה שכתבה התורה בבכור "הוא" — בין לאביי ובין לרבא, בא ללמדנו שאין תמורת בכור קריבה.

ב. מה שכתבה "הם" — לאביי, ש"לא מהני" אם נפדה. ולרבא, ש"כל העולין קריבין לגבי

ותנן, ושנינו במסכת תרומות [פרק ג משנה ו]: **המקדים תרומה לביכורים, אף על פי שהוא עובר בלא תעשה, מזה שעשה עשוי, ותרומתו תרומה. תיובתא דרבא!** (203)

ומתריצין: **אמר לך רבא: שאני התם, דאמר קרא [במדבר יח] "מכל מתנותיכם תרימו", ובא ללמדינו ש"מהני", אף על פי שעבר על לא תעשה** (204).

וחזורת הקושיא לאביי: למה כתבה התורה "מכל מתנותיכם תרימו", הלא בכל לאווי התורה "מהני"?

ומתריצין: **ולאביי, מיבעיא ליה, לדרשה אחרת. כמו דאמר ליה רב פפא לאביי, ותירץ לו אביי.**

במסכת ביצה [יג ב] אמר רבי שמעון בן לקיש: **ישראל שהקדים והפריש מעשר ראשון מתבואתו לפני גמר מלאכתה, שעדיין לא התחייבה התבואה בתרומות ומעשרות, חלה הפרשתו. ואם נתן את המעשר ראשון ללוי לפני שהפריש מהתבואה תרומה גדולה לכהן, פטור הלוי לתרום תרומה גדולה**

פדיון, חוץ מן הבכור ומן המעשר. שאין להם פדיון, ואם פדאוהו למעשר אינו פדוי [כמבואר לעיל].

אלמא, מוכח, שאינו יוצא מקדושתו על ידי פדיון, ו"לא מהני". תיובתא דאביי!

ומתריצין: **אמר לך אביי: שאני התם, מעשר שונה משאר לאווי התורה, משום דיליף, דינו נלמד בגזירה שוה "עברה" "עברה" מבכור. בבכור נאמר [שמות יג] "והעברת כל פטר רחם" ובמעשר נאמר [ויקרא כז] "כל אשר יעבור תחת השבט", ודרשינן, מה בכור אין לו פדיון, אף מעשר אין לו פדיון. הלכך "לא מהני" (201).**

ומקשה הגמרא על רבא מ"המקדים תרומה לביכורים".

הרי הקדים (202) תרומה לביכורים, דאמר רחמנא [שמות כב] "מלאתך ודמעך לא תאחר", ודרשינן [לעיל ד א]: "מלאתך" אלו בכורים. ו"דמעך" זו היא תרומה. ואסרה התורה להקדים תרומה לביכורים.

מזבח".

ג. **"כל העולין קריבין לגבי מזבח" — לרבא, נלמד מ"הם". ולאביי מ"דם הפר ודם השעיר".**

ד. **אביי סובר כרבי יאשיה: דם הפר ודם השעיר ניתנים במעורב, הלכך אפשר ללמוד ממנו ש"כל העולין קריבין לגבי מזבח".**

רבא סובר כרבי יונתן: מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו, הלכך אין ללמוד ממנו.

ועיין בדרוש וחדוש הגאון רבי עקיבא איגר מערכה יא.

201. **ולא יתכן לחזור ולהקשות על רבא, כי אין**

כאן מקרא מיותר לדרשה, אלא גזירה שוה. ומגזירה שוה זו נלמדו הרבה הלכות בכור ממעשר ומעשר מבכור בכמה מקומות בש"ס. ואינה "מיותרת" לרבא.

202. **כן צריך לגרוס.**

203. **גירסת השיטה מקובצת.**

204. **וכבר מבואר לעיל [ד ב], שמקרא זה הוא במקדים מעשר ראשון לפני תרומה. וכלול בלאו זה גם המקדים תרומה לביכורים.**

אפילו תרומה גדולה מן המעשר ראשון, כאשר לקחו את המעשר ראשון לאחר גמר מלאכת התבואה [מירוח הכרי]!

והקשה לו רב פפא: **מה ראית לרבות את הכרי, ולחוציא את השיבליין?** כלומר, מניין לך שמהכתוב "מכל מתנותיכם תרימו" אתה מרבה בהקדימו בכרי לחייבו להפריש תרומה גדולה, ואילו מהמקרא "והרמותם ממנו תרומת ה'" אתה ממעט בהקדימו בשבלים לפטרו מתרומה גדולה?

ותירץ לו אביי: **מרבה אני את הכרי, משום שישנו בכלל "דגן"**,⁽²⁰⁷⁾ וכבר חלה עליו חובת תרומה גדולה, כמו שנאמר לגבי תרומה [דברים יח] "ראשית דגןך", הלכך מסתבר להעמיד המקרא שבא לטובת הכהן, כשכבר נתחייב. **ומוציא אני את השיבליין, שאין בכלל דיגון**. והמקרא שבא לפטור הפרשת תרומה לכהן, מסתבר להעמיד כשעדיין לא נתחייב⁽²⁰⁸⁾.

ועתה, לאביי המקרא "מכל מתנותיכם תרימו", אינו מיותר ללמדנו ש"מהני", אלא

מהמעשר ראשון שקיבל. ועל אף שמפסיד בכך הכהן את תרומותיו,⁽²⁰⁵⁾ מכל מקום, דרשינן ממה שאמרה התורה ללוי [במדבר יח] "והריתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר", שהלוי מפריש עשירית מהמעשר שהוא מקבל [הנקראת תרומת מעשר] ואותה הוא נותן לכהן, ודרשינן, שהלוי נותן לכהן "תרומת מעשר" שהוא מרים מהמעשר ראשון בלבד, ואינו נותן "תרומה גדולה".

ושם בגמרא אמר ליה רב פפא לאביי: **אלא מעתה**, אם דרשינן "מעשר מן המעשר, ולא תרומה גדולה מן המעשר", הרי אפילו אם הקדימו, בן לוי לכהן לקחת את המעשר ראשון, **בכרי**, אחרי שנתמרחה התבואה ועדיין לא הפרישו ממנה תרומה גדולה אלא רק קדם והפריש ממנה מעשר ראשון, **נמי ניפטור**, ולמה אמר רבי שמעון בן לקיש את דינו דוקא בהקדים הלוי לקחת את המעשר הראשון בהיות התבואה בשבלים?

אמר ליה אביי לרב פפא: עליך, כדי שלא תאמר כן,⁽²⁰⁶⁾ **אמר קרא "מכל מתנותיכם תרימו"**. התורה מצווה ללוים ליתן לכהנים

ובשני האופנים נשארים לו 0882 סאה]. הקשה בשיעורי רבנו משולם דוד הלוי: הלא מן התורה — חטה אחת פוטרת את כל הכרי, ולא צריך לתת לכהן יותר מכן, ואם כן, מן התורה לא הפסידו כלום?

206. רש"י ביצה שם.

207. גירסת השיטה מקובצת.

208. על פי רש"י ביצה [שם].

205. לדוגמא: בהפרשה מסודרת [שלא הקדים הלוי] של תרומות ומעשרות, מעשרת אלפים סאה — מקבל הכהן תרומה גדולה 200 סאה, הלוי 980 סאה, ומהם מקבל הכהן 98 סאה. נמצא שלכהן יש 298 סאה, וללוי נשאר 882 סאה.

אבל עתה, שהלוי הקדימו בשבלים — מקבל הלוי 0100 סאה, ומהם מקבל הכהן 100 סאה, משאר התבואה מקבל הכהן 180 סאה. נמצא שלכהן יש רק 280, וללוי 900. [לבעל התבואה, אין נפקא מינה בכל זה,

ללמדנו חיוב הפרשת תרומה גדולה בהקדים לוי לכהן אחר שנתמרח בכרי(209).

ומקשה הגמרא על רבא מ"כהן גדול שקידש אלמנה".

והרי אלמנה לכהן גדול, דעבר אמירא דרחמנא, דרחמנא אמר [ויקרא כא] "אלמנה וגרושה לא יקח", וקייחה זו היינו קידושין, שאסור לו לקדש אותה(210).

ותנן במסכת קידושין [סו ב] שהקידושין תופסין, ואינה יוצאת ממנו אלא בגט.

דתנן, כל מקום שיש קידושין, שהקידושין תופסין, ויש עבירה בקידושין אלו, הולד שנולד מנשואין אלו, הולך אחר הפגום, והוא "חלל", והגמרא מפרשת שם שהיינו אלמנה לכהן גדול(211).

וממה שאמרה המשנה "יש קידושין", מוכח שהקידושין תופסין למרות שנעשו בעבירה. תיובתא לרבא(212) הסובר "לא מהני".

ומתריצין: אמר לך רבא: שאני התם דכתיב [שם] "ולא יחלל זרעו", כלומר, אם יקח אלמנה יחלל זרעו. ומשמע, "חללים" הוא עושה, אך "ממזרים" אינו עושה. ואילו לא היו הקדושין תופסין, היה הולד ממזר. ומתוך שהתורה גילתה שאין הולד ממזר, מוכח שהקידושין תופסין ו"מהני".

דהיינו, ש"אי תפיסת קידושין" ו"ממזרות", הם שני דברים התלויים זה בזה. במקום שתופסין קידושין, אין הולד ממזר, ובמקום שהולד ממזר, אין הקידושין תופסין(213). ולכן, כאשר התורה גילתה שאין הולד ממזר, היא מגלה שהקידושין "מהני".

וחזרת הקושיא על אביי(214) למה הוצרכה

היא חללה שהרי נתחללה בביאת כהן גדול הוי הבן חלל.

212. גירסת השיטה מקובצת בהשמטות. וכן המשך הגמרא.

213. כמבואר במסכת כתובות [כט ב]. ועיין בתוס' ובהשמטות שיטה מקובצת שמדברי רבי יהושע נסתר כלל זה.

214. כן פירש רש"י. והגר"א מקשה על פירוש רש"י: מה קשה לאביי, וכי יש כאן מקרא מיותר, הלא בכל אופן צריכה התורה לכתוב שהולד הוא "חלל" ומתוך כך דייק רבא שאינו נעשה ממזר, וממילא תפסו הקידושין? ועיין בתוס' המפרשים פירוש אחר בגמרא. ועיין בספר דבר שאול המבאר פירוש רש"י.

209. השפת אמת מסכם, שרבא סובר שאין צריך מקרא מפורש לאופן שהקדימו בכרי, ומסברא ידעינן כן הואיל וכבר נתחייב בתרומה, הלכך דרשינן מ"מכל מתנותיכם תרימו" לומר ש"מהני". ואילו אביי סובר שדרשינן כן מהמקרא ולא מסברא.

210. עיין גמרא קידושין [עח א] וברש"י רמב"ן בעל המאור ריטב"א ותוס' בבא מציעא [י ב], שכתבו שרבא מודה לאביי בקידש ובעל שלוקה גם על הקידושין, כמבואר כאן.

211. אלמנה לכהן גדול היא אחת מכל איסורי ביאה ש"ש קידושין ויש עבירה", ושם מנויין עוד איסורי ביאה, כגון: ממזרת לישראל, ישראלית לממזר. ובכל אלו – הולד הולך אחר הפגום, כלומר, אם האב ממזר הרי הוא ממזר, אם האם ממזרת הרי הוא ממזר, וכן אם האם

התורה להשמיענו ש"מהני"?

ומתרצינן: ולאביי, (215) אי להכי הוא דאתא, אם ללמדנו שאין הולד ממזר, וממילא "מהני" בה קידושין, לימא, יאמר הכתוב "לא יחל" מאי, למה אמר הכתוב "לא יחל" אלא, בא הכתוב להשמיענו דרשה אחרת, אחד לו, הולד מתחלל, ואחד לה, האשה עצמה מתחללת בכיאה פסולה זו, והיא הזונה האמורה בתורה האסורה לכהן הדיוט [אף אם הכהן גדול לא יגרשנה אלא ימות] ונאסרת באכילת תרומה, אף אם היא בת כהן [האוכלת תרומה כשחוזרת לבית אביה (216)].

וזה מה שהתורה באה ללמדנו באומרה "ולא יחלל", ולא ש"מהני", כיון שלאביי אין בכך שום חידוש, מאחר שבכל לאווי התורה "מהני".

ומקשה הגמרא על רבא מדין "מקדיש בעלי מומין למזבח".

והרי המקדיש (217) בהמות בעלי מומין למזבח, ואסור לעשות כן, משום דרחמנא

אמר [ויקרא כב] "כל אשר בו מום לא תקריבו", ודרשינן [לקמן ו ב] ממקרא זה איסור אפילו להקדיש –

ותנן, (218) המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח [ולא לבדק הבית!], אף על פי שהוא עובר בלא תעשה, מה שעשה עשוי, וחלה ההקדשה, והיא קדושה ותימכר ומדמיהן יביא קרבן למזבח.

מוכח ש"מהני". תיובתא דרבא! (219)

ומתרצינן: אמר לך רבא: שאני התם, שהתורה גילתה בפירוש שמהני. דאמר קרא [שם] "כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם". (220) ודרשינן, רצוי הוא דלא מרצה, הא מיקדש קדשי.

וקשה על אביי למה הוצרכה התורה לגלות שהיא קדושה, הלא בכל לאווי התורה "מהני"?

ומתרצינן: ולאביי, אי לא כתיב "כי לא לרצון יהיה לכם", הוה אמינא, היינו אומרים, ניהוי (221) כעובר על מצוה, ומכל מקום,

215. גירסת רש"י.

216. עיין בחידושי הגרי"ז.

217. גירסת השיטה מקובצת.

218. בהשמטות לשיטה מקובצת גרס "ותניא", כי אינה משנה בשום מקום.

ומביא שם בשם רבינו ברוך, שמבואר כן במשנה בכורות [יד א]: כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ונפדו וכו'. משמע שכל עוד שלא נפדו הרי הם בקדושתן – מוכח שחלה עליהן קדושה.

219. השפת אמת מבאר: אין לתרץ שרבא ידע ש"מהני" מעצם הלאו הנוסף להקריבו [מלבד הלאו להקדישן] מוכח שאינו חולין והקדושה חלה. כי שפיר יש לומר, שהתורה אסרה להקריבו רק באופן שהוקדש בהיתר בעודו תם, ואחר כך נפל בו מום, ואילו אם הקדישו בהיות בעל מום לא חלה ההקדשה כלל. הלכך אין להוכיח ש"מהני" מהאיסור להקריבו.

220. גירסת רש"י.

221. גירסת השיטה מקובצת באות כ, ובאות יט גרס גירסא אחרת, וברש"י לא משמע כן.

חכמים [לקמן ז ב] "נרבה תעשה אותו" —
זה קדשי בדק הבית, "ולנדר לא ירצה" —
למזבח.

ועוד דרשו שם ממה שנאמר "אותו", אותו
[בעל מום] אתה מקדיש לבדק הבית ואי
אתה מקדיש תמימים לבדק הבית.
והמקדישו לבדק הבית עבר על לא תעשה
כמבואר שם. (223)

ותנן, (224) המקדיש תמימין לבדק הבית, אף
על פי שהוא עובר בלא תעשה — מה
שעשה עשוי, והקדושה חלה עליהם. (225)

כשר אפילו להקריבו, (222) כשאר לאווי
התורה שאם עביד "מהני", לכן קמשמע לן
שאינו לרצון, ואסור להקריבו.

ומקשה הגמרא על רבא מ"מקדיש תמימין
לבדק הבית".

והרי המקדיש תמימין לבדק הבית, ואסור
לעשות כן, משום דאמר רחמנא [שם]

א-1 "ושור ושה שרוע וקלומ, נרבה תעשה אותו.
ולנדר לא ירצה". ופשיטא שאסור להקריבו
לקרבן לא לנדר אף לא לנדרה! אלא, דרשו

224. גם משנה זו אינה בשום מקום. וכתב
השיטה מקובצת בשם רבינו ברוך שהיא
המשנה במסכת שקלים [פרק ד משנה ז]:
המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי
מזבח, זכרים ונקבות, רבי אליעזר אומר: זכרים
ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי
שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק
הבית. וכן כתב הרש"ש. [ומבואר לקמן לא ב
— לג ב].

225. איזה קדושה חלה עליהן? כתב הרמב"ם
בהלכות ערכין [פרק ה הלכה ה]: המקדיש
בהמה טהורה תמימה לבדק הבית, אף על פי
שעבר על עשה, מה שעשה עשוי וחלה קדושה
עליה ונפדית כשהיא תמימה. ומעריך אותה
הכהן בדמיה והדמים יפלו לבדק הבית. ואין
הפודה אותה פודה אלא על מנת להקריבה
למזבח למה שהיא ראויה, שכל דבר הראוי
למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם.

וכתב הרדב"ז שמקורו בכמה מקומות בש"ס
[כגון מנחות קא א] ומהמשנה שהובאה בהערה
הקודמת.

וכתב השפת אמת: אם כן, מה שאמרה

222. כן מבאר רש"י. ותמה השפת אמת: וכי
יעלה על הדעת להכשיר בעל מום להקרבה, הרי
עובר על כמה וכמה לאווים בהקרבת בעל
מום? על כן מבאר, דהוה אמינא שאם הקריבו
[ועבר על כמה איסורים] בדיעבד כשר הבשר
לאכילה. וכן כתב הרב מתן בסתר בשם הרב
ידי אליהו.

223. שם אמרה הגמרא: "אותו" אתה מקדיש
לבדק הבית ואי אתה מקדיש תמימים לבדק
הבית. מיכן אמרו: המקדיש תמימים לבדק הבית
עובר בעשה [פירש רש"י: "לאו הבא מכלל
עשה"]. ומניין אף בלא תעשה? שנאמר "וידבר
ה' אל משה לאמר" לימד על הפרשה כולה
שהיא בלאו, דברי רבי יהודה. אמר ליה רבי לבר
קפרא: מאי משמע? אמר ליה: דכתיב "לאמר"
לא נאמר בדברים [ועיין שם פירושו]. כי רב
אמרי: "לא" אמור!

אבל הרמב"ם כתב [פרק ה מהלכות ערכין
הלכה ה] שעובר על "עשה". ועיין בלחם משנה
ובמשנה למלך וכן כתב המאירי [פסחים מב
א].

וכבר מבואר שגם בעובר על "עשה" נחלקו
אב"י ורבא.